

DE KORTSNAVELBOOMKRUIPER (CERTHIA FAMILIARIS)
IN NEDERLAND

Het najaar van 1972 is gekenmerkt door o. a. een sterke trek van meesachtigen, en met deze vogels meetrekkende soorten zoals Boomkruipers en Goudhaantjes.

In oktober wemelde het in de duinbossen van de Zwarte Mezen. Langs de zeereep werden trekkende Baardmannetjes en Zwarte Mezen gezien. Ook de trek van Pimpelmezen en Koolmezen bleef niet ongezien. Bizonder was ook het ekstreem grote aantal Vuurgoudhaantjes dat tussen de gewone Goudhaantjes gezien of gehoord is. Van meerdere kanten hoorde ik dat er tot zelfs in het centrum van Haarlem Boomkruipers werden gehoord. Dit is zeker niet iets alledaags en duidde dan ook op sterke trek. Al deze vogels komen uit noordelijke gebieden zoals Skandinavië, Noord-Siberië en mogelijk ook N. W. Rusland en Polen.

Met deze trekkende mezen komen soms andere, minder algemene soorten mee naar zuidelijke gebieden. Dit jaar was dit duidelijk het geval met de Kortsnavelboomkruiper. Deze boomkruiper broedt tot vlakbij onze grenzen in Duitsland. Verder bevolkt deze soort geheel Midden-Europa, de Balkan, de zuidelijke delen van Skandinavië en voorts grote delen van Siberië, Azië en Noord-Amerika. Ook in Groot-Brittanië en Ierland broedt de kortsnavel. Zeker als we de verspreiding in acht nemen is het des te opmerkelijker dat pas in 1967 de vogel definitief zeker in Nederland werd waargenomen. Uit de literatuur zijn evenwel meerdere waarnemingen die zeer goed op de Kortsnavelboomkruiper betrekking kunnen hebben; de zekerheid hieromtrent ontbrak echter steeds. Nu in 1972 is het dan eindelijk toch zover: Op vele plaatsen zijn kortsnavels gevangen of waargenomen. De volgende gegevens kwamen mij ter ore. (tot 15-11-1972)

14 nov. 1972 A. W. duinen (med. T. M. van Spanje).

5 okt. 1972, Oostelijk Flevoland.

22 okt. en later, Texel.

v. a. ongeveer 10 okt. tot zeker 23 okt. 20 eks. gevangen en geringd op Schiermonnikoog. Zelf zag ik daar op één dag 8 eks. waarvan er 6 géén ring droegen. Het zouden er dus zeker 26 zijn (geweest).

Op Vlieland in okt. een tiental eks. geringd.

Vanaf 29-10-1972 (tot 15-11-1972) één eks. in de A. W. duinen nabij de ingang Zandvoortselaan; op 12-11-1972 een 2e eks. aldaar bij Schuil en Rust (Droge Kom).

Ongetwijfeld zullen er op tal van plaatsen meer Kortsnavelboomkruipers

bivakkeren, alleen worden ze niet zo gauw opgemerkt.

Van de vogels die R. M. Dubbelt, H. D. Heinemeyer en de schrijver dezes op Schiermonnikoog en in de A. W. duinen zagen volgt nu een beschrijving.

Kenmerken: Al de vogels van Schiermonnikoog en die van de A. W. duinen hadden een identiek kleed:

kop, staart en bovenzijde licht warm tabakbruin; daarnaast op de veerpartijen van de kop (incl. voorhoofd), rug en schouders, lichte soms bijna witte overlangs gerangschikte vlekjes. Ook op de vleugel was dit te zien alleen gerangschikt tot enkele strepen en veelal iets vuilwit. De onderzijde was steeds zeer opvallend zilver-wit. Bij sommige eks, was soms mogelijk een zweem van bruin op de flanken en anaalstreek te zien, maar dit kan ook een lichtval-kwestie geweest zijn.

De stuit was rossig-bruin (bij zonbeschijning leek het op de kleur van de Nachtegaal-staart). Opval-

lend was ook de bij sommi-

ge eks. vrij brede, zilver-

witte wenkbrauwstreep, die

weliswaar voor $\frac{1}{4}$ deel door

de bovenzijde van het oog

loopt. Deze streep begint

zeer smal bij de snavelba-

sis en eindigt dun uitlopend

op de oorstreek. De teugel

is donker zwart-bruin, de-

zelfde kleur als het oog.

Tesamen leek dit een gro-

te donkere plek. Onbesten-

dig licht en donker geteken-

de, weinig gebogen snavel.

In sommige gevallen duide-

lijk kort (bijv. nauwelijks

langer dan de snavel van de

Koolmees) in andere gevallen echter net zo lang als die van de inlandse Boom-

kruiper. Poten grauwbrown; de lange achternagel hebben we niet zeker kunnen

vaststellen.

De opvallende verschilpunten met de Boomkruiper zijn kort en bondig, dat de-

ze veel grijs-grauwer is, minder sprekend getekend is op de bovenzijde en

de kop. Geen zilver-witte onderzijde heeft maar een groezelig beige of vuil-

witte. Een weinig opvallende, eveneens vuilwitte wenkbrauwstreep heeft.

Het geluid:

De Kortsnavelboomkruiper produceert een geluid dat zeer kenmerkend is en totaal anders overkomt dan dat van de Boomkruiper. In de meeste gevallen hoorden we een hoog, helder en zacht "srrieh", soms echter meer "srriih". Dit geluid wordt soms lang aangehouden en/of enkele keren (maks. 5x) herhaald. Nooit hoorden we een "t" en altijd een "r" klank. Dit geluid heeft veel weg van de trekroep "srieh" van de Merel. Alleen is bij de Merel het geluid niet helder maar beverig en verder harder en sterker. In Limosa 35 schrijft Waldeck: Het is een wel helder maar muisachtig gepiep, waarschijnlijk omdat er een "r" klank in voor komt. Ik zou het willen beschrijven als "srriii", lang aangehouden, slechts nu en dan herhaald. Het geluid is helder, maar aan de andere kant toch zacht. Hellebrekers (in Limosa 35) hoorde een helder langerekt "siiiet". Marra (Limosa 44) die mogelijk een Kortsnavel ving, hoorde een zeer hoog, ijl en nogal gerekt "siiie". De Vogelgids van Peterson vermeldt: een dun, hoog "dsies" of "dzrieh"; en de 10^e en latere drukken staat een dun hoog "tsie" of "tsit". Het geluid dat Waldeck noteerde lijkt sterk op datgene wat wij hoorden. Ook het geluid dat Kleinschmidt opgeeft is volgens ons sterk gelijkend; leise oder doch fein "srih - srih". Een ander geluid dat we een enkele keer hoorden was een opvallend - Zwarte Mees-achtig kort "tsit"

Al deze geluiden wijken sterk af van die welke de Boomkruiper maakt. Deze soort roept een hoog, luid, helder "tie" of "tit", andere horen "sie" resp. "siet". Soms wordt dit herhaald in een strofe die het midden houdt tussen de "i" en "ie" klank "tit-tit-tititit" of "tiet" enz. Verder is er nog het schelle ingehouden "srië" wat niet zelden iets hees overkomt als "schrie". Nogmaals, het geluid van de Kortsnavelboomkruiper is zeer verschillend en het meest opvallend. Determineren op geluid gaat ons nu reeds met gemak af.

Het gedrag: van de Kortsnavelboomkruiper is niet afwijkend van dat van de Boomkruiper. Soms sloten de vogels zich "losjes" aan bij rondzwervende mezen, goudhaantjes en Boomkruipers maar meestal werden ze alleen of met soortgenoten gezien.

Al de vogels die we zagen waren gekenmerkt door een lichte tint bruin en zilver-witte onderzijde. In combinatie met het gegeven dat de vogels meetrokken met de mezen c. s. is het voor de hand liggend dat het Skandinavische Baltische of oost-Europese vogels zijn geweest. Deze subspecie heet *C. familiaris familiaris* (L). Deze vogels vertonen soms trekverplaatsingen. De Britse vogels *C. f. britannica* en Midden-Europese vogels *C. f. macrodactyla* zijn minder zilver-wit getekend en gelijken dan ook qua kleed sterker op de gewone Boomkruiper. De grens van de zilver-witte en vuil-witte broedvogels

ligt ongeveer bij de Oder in O. en W. Duitsland, meer oostwaarts zit dan de zilver-witte.

De beide Boomkruipers vertonen in Midden-Europa een verschil in biotoopkeus. Misschien is er een soort concurrentie. Ook vermoedt men bastaarderding wat echter nog nooit bewezen is.

De Kortsnavelboomkruiper bewoont over het algemeen donkere dennen en sparrenbossen en in mindere mate gemengde en zelden loofbossen. De Boomkruiper daarentegen leeft meer in loofbos en loofbomen op wallen, langs wegen, in boomgaarden e. d. In mindere mate echter ook in naaldbossen. In Nederland constateerden we de vogels in dennebossen (Schiermonnikoog en A. W. duinen), berken- en elzenbosjes (Schiermonnikoog) en in hoge opgaande Iepen en Eiken (A. W. duinen). Voorzover we weten blijven de meeste vogels de gehele winter in Nederland en kunnen dus nog geregeld worden geobserveerd (broedgevallen in 1973?). Vandaar dit nogal uitgebreide verslag. Het is beslist geen moeilijke maar wel onopvallende soort behalve dan natuurlijk het geluid.

A. J. van Dijk

Zandvoortselaan 190

Heemstede.

Literatuur:

Bruin, O. de -1969- De Kortsnavelboomkruiper (*Certhia familiaris* L)

"nieuw" voor Nederland *Limosa* 42:122

Kleinschmidt, O. -1928- Die Singvögel der Heimat.

Marra, N. -1971- Een mogelijke vangst van een Kortsnavelboomkruiper

(*Certhia familiaris* L.) *Limosa* 44:192.

Niethammer, G. e. a. -1964- Die Vögel Deutschlands.

Peterson, R. T. -1954 en 1969- Vogelgids (bewerkt door J. Kist).

Voous, K. -1960- Atlas van de Europese vogels.

Waldeck, K. -1962- Over het voorkomen van de Kortsnavelboomkruiper
(*Certhia familiaris* L.) in Nederland- *Limosa* 35:223.